

KİTAP TAHLİLİ

Prof. Seha L. Meray; UZAY VE MİLLETLERARASI HUKUK;
Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Anka-
ra, 1964, 365 sayfa, 30 TL.

Tekniğin hızla geliştiği çağımızda ortaya yeni yeni problemler çıkmakta ve bunların çözülmesi yolunda çabalar sarfedilmektedir. Bunlardan birisi de roket ve suni peyklerin geliştirilmesi sonucu havacılık tekniğinde kaydedilen ilerleme ve dolayısı ile uzaydan faydalanma problemidir.

Bu problemin çeşitli yönlerini inceleyen kitap, makale, broşür ve benzeri yayınlara yabancı neşriyatta sık sık rastlandığı halde, yakın bir zamana kadar bizde pek fazla bir şey yok gibiydi. Nihayet Prof. Seha Meray yukarda adı geçen eseri ile bu konuya büyük bir vukufla dokunmakta, özellikle feza hukuku ve (muhtemel gelişmelerin de gözönüne alınması ile) bundaki boşlukların doldurulması hususunda yapılan çalışmaları sistematik bir şekilde anlatmaktadır.

Beş bölümden meydana gelen kitabın ilk bölümünde, uzay çağına geçiş, uzay çalışmalarının çevresi ve uygulama alanı hakkında bilgi verilmekte, uzay araştırmaları için sarfolunan gayret ve paraların ne derece büyük toplamlara vardığı bazı örneklerle gösterilmektedir.

İkinci bölümde ise feza ilmi ve araştırmalarındaki gelişmeler karşısında, devletlerin ve hukuk otoritelerinin tutumları incelenmekte ve Birleşmiş Milletlerin uzay hukuku ile ilgili çabaları ve halen elde edilen sonuçlar belirtilmektedir.

Eserin üçüncü bölümü uzayın genel hukuki statüsüne ayrılmış olup bu kısmında atmosfer ve yukarı tabakaları için uygulanan «Alt taki - Devletin Egemenliği» prensibinin uzaya da uygulanıp uygulanmayacağı, uzayın genel hukuki rejimi ve bu konu ile ilgili diğer hususlara değinilmiştir.

Dördüncü bölümde ise uzayın barışçı maksatlarla kullanılması hususunda Birleşmiş Milletlerin Genel Kurulunda yapılan çalışmalar açıklanmakta, nihayet son bölümünde ise uzay faaliyetleri ile ilgili olarak ortaya çıkan bazı meselelerin hukuki yolla halli ve sonuca bağlanması konusunda yapılan çalışmalara ve bunların sonuçlarına değinilmektedir.

Bu şekilde , anahatlarını kısaca belirtmeğe çalıştığımız eserin tümü gözönüne alındığında, yazarın konuyu sadece dar bir hukuk açısından ele almadığı aynı zamanda ilişkileri gerekçesiyle bazı teknik hususları da bu çalışmanın kapsamı içerisine koymuş bulunduğu görülmektedir.

Kenneth E. Boulding; THE MEANING OF THE 20 th. CENTURY; New York, 1964, 199 S. \$ 4.50.

Kenneth E. Boulding Amerika'nın tanınmış iktisatçılarından biridir. Kendisi iktisada ait kitaplar yazmış olmakla beraber son zamanlarda çağımızın en önemli problemleriyle uğraşan bir felsefeci olarak da göze çarpmaktadır. 1963 te kendisinin de bir makalesi bulunan «Disarmament and the Economy» adlı kollektif kitabın E. Benoit ile editörlüğünü yaptıktan sonra evvelki yıl da yukarıda adı geçen eserini yayınladı.

Anahatları ile özetlenecek olursa, bu eser uzun yüz yıllar süren pek çok güçlükler pahasına erişilmiş olan çağımız uygarlığının bir eleştirmesini yaptıktan sonra bu uygarlığı tehdit eden çeşitli faktörlerden bahsetmekte ve bu faktörleri geniş bir şekilde analize tabi tutmaktadır.

Kitabın ilk bölümlerinde insanlığın uygarlığa geçişini (Boulding'e göre takriben 10-12 bin yıl önce olmuştur) tasvir ederek buna birinci geçiş (Transition) devresi adını veriyor. Bu geçişten sonra 20 nci yüzyıla kadar çeşitli sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmeler devam edegelmesine rağmen, bu son yüzyılın getirdiği yenilikler o kadar büyük ve gelişme o derece hızlı olmuştur ki, netice de bu özellikleriyle asrımız insanlığın ikinci büyük geçiş safhasına şahit olmaktadır. Gelişmiş ilim ve teknolojinin insanlığın hizmetinde olmasına rağmen, bu devrede uygarlığımızı tehdit eden büyük tehlikeler de yok değildir.

Bunların başlıcası, savaş tehlikesi, hızlı nüfus artışı, iktisadî gelişmenin zorluğu ve Boulding'in termodinamikten aldığı bir terimle, «Entropy» dediği zamanla muhtemel iktisadî ve teknolojik duraklama halleridir.

Bunlardan ilk incelediği savaşlar konusunda yazara göre, İkinci Dünya Savaşı da dahil, geçmişteki savaşların yayılma mesafesinde bir coğrafi hudut vardır. Eski zamanların harpçi kavimleri ancak sınırlı bir bölgede savaşabiliyor, daha ötesine gidemiyorlardı. Roma ve daha sonra Osmanlı İmparatorluğunun en gelişmiş zamanlarında İmparatorluğun uzak bölgelerinde kısmi egemen devletlerin oluşu da bu hususu doğrular. Almanların Rusya'yı işgalde zamanla hızlarının azalması, bu süre içinde ikmal yollarının uzamış olması, Rusların ise aksine aynı bakımdan bir avantaj sağlamalarıdır. Yazar'a göre Stalingrad, Leningrat ve daha önce Moskova civarındaki mevcut hat iki tarafın kuvvetlerinin denkleştiği bir hattı. Bugün ise son gelişmeler artık coğrafi mesafe faktörünün fazla rol oynamadığını göstermekte olup çıkacak bir savaşta, bakteriyolojik ve kimyasal silâhlar yanısıra, özellikle nükleer silâhların dünyanın her noktasına erişebileceklerini kabul etmek gerekir. Böyle bir savaşın sonunda ise medeniyetimizin tekrar kurulabileceğinin çok şüpheli olduğu kabul edilebilir. Bunu önlemek için çeşitli tedbirlerle birlikte gerekli olmamakla beraber, bir dünya devletinin kurulması da imkân dahilindedir.

Diğer taraftan nüfus artışının büyüklüğü ve geri ülkelerin gelişme çabalarının yeterli sonuçlar vermemesi sonucu medeniyetimiz yine büyük bir potansiyel krize doğru gitmektedir.

Nihayet sınırlı tabii kaynakların azalması ile ilgili olarak refah devletinin gelişmesi sonucu, belirebilecek iktisadi ve zihni duraklamanın da bu büyük geçişe derin etkileri olacaktır.

Yazar, açıklamalarında ideolojinin bu geçişteki rolünü inceliyerek devam etmekte ve zamanımızda mevcut ideoloji çatışmalarının yatıştırıcı bir formül bulunmadığı takdirde bir savaşa sebep olabileceğini ileri sürmektedir.

Yazara göre sulh ve uygarlığı tehdit eden savaş ve diğer tehlikelerle mücadele için iyi bir stratejinin seçilmesi gerekli olup bu konuda da en iyi yol birbirlerine yardım, tolerans, iyi niyet ve dürüstlüğün bütün ülkeler ve insanlarca benimsenmiş olmasıdır.

Eser, bu haliyle günümüzün en önemli problemi olan harbin önlenmesi konusunda gerçekten çok yapıcı bir karakter taşımaktadır.